

คุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามแนวพุทธจิตวิทยาในองค์กรธุรกิจเครือข่าย

Characteristics of Strategic Leadership Based on Buddhist Psychology in Network Business Organization

วิไล ถาวรสุวรรณ¹, เมธาวี อุดมธรรมานภาพ² และ สุวัฒน์ รักขันโท³

Vilai Thavornsuwon, Maytavee Udomtamanupab and

Suwatsan Ragkhanto

(vilai.nui1959@gmail.com)

Received: May 26, 2022

Revised: December 02, 2022

Accepted: December 02, 2022

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้เพื่อศึกษา คุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามแนวพุทธจิตวิทยาในองค์กรธุรกิจเครือข่าย รูปแบบงานวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการใช้เครื่องมือดำเนินการศึกษาวิเคราะห์จาก แนวคิด ทฤษฎี หลักพุทธธรรม เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่สร้างขึ้น ตรวจสอบความถูกต้อง ความชัดเจนภาษาและความครบถ้วนเหมาะสมทางวิชาการผ่านอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วนำเสนอ ผู้เชี่ยวชาญ 5 รูป/คน ในการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย และทุกข้อคำถามมีค่า IOC ที่ 0.8-1 ซึ่งถือเป็นข้อคำถามที่ได้นำมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพทุกข้อคำถามเพื่อรวบรวมข้อมูลจากประชากรและกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนาและด้านพุทธจิตวิทยา จำนวน 3 รูป/คน ด้านจิตวิทยาและด้านพุทธจิตวิทยา จำนวน 3 รูป/คน ด้านผู้นำในองค์กรธุรกิจเครือข่าย จำนวน 14 คน รวมเป็น 20 รูป/คน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้นำในองค์กรธุรกิจเครือข่ายได้นำหลักสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานัตตตา และ หลักอหิสา 4 ประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา เป็น

¹ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Master of Arts Programme in Buddhist Psychology Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

² ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Psychology, Faculty of Humanities. Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

องค์ธรรมรวมของคุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ต้นแบบใช้เป็นกลยุทธ์ในการบริหารคนและบริหารงานในองค์กรธุรกิจเครือข่าย เพื่อให้บรรลุความสำเร็จผลประโยชน์ทางรางวัลตามแผนธุรกิจและสามารถตอบโจทย์ชีวิต ตามทฤษฎีลำดับความต้องการพื้นฐานชีวิต 5 ชั้นของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs) และผู้นำในองค์กรธุรกิจเครือข่ายดำเนินธุรกิจด้วยการนำแนวคิดเชิงกลยุทธ์ และทฤษฎีพฤติกรรมนิยม ด้านการสร้างแรงจูงใจ ด้านวิสัยทัศน์ ด้านทักษะการเรียนรู้ ด้านการสื่อสาร เป็นกลยุทธ์ร่วมในการสร้างคุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ต้นแบบเพื่อบริหารบุคคลในองค์กรให้บริหารงานบรรลุเป้าหมาย

2. คุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามแนวพุทธจิตวิทยาในองค์กรธุรกิจเครือข่ายมีคุณลักษณะผู้นำที่มีความพร้อม (2.1) ด้านบุคลิกภาพ ทั้งกายและใจมีหลักธรรมนำชีวิตและธุรกิจ (2.2) ความสามารถ เป็นบุคคลที่มีคุณธรรม จริยธรรม ปัญญาและมีวิสัยทัศน์ บริหารจัดการองค์กรด้วยกลยุทธ์การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ (2.3) ทักษะทางสังคม เป็นคนมีมนุษยสัมพันธ์ เป็นบุคคลที่มีความสามารถในการร่วมทีมเพื่อเข้าร่วมในกิจกรรมที่ส่งเสริมความสำเร็จขององค์กร

คำสำคัญ: ผู้นำเชิงกลยุทธ์, พุทธจิตวิทยา, ธุรกิจเครือข่าย

Abstract

The objectives of this research were to study the characteristics of strategic leadership according to Buddhist psychology in network business organizations. This study was a qualitative research study used tools for conducting studies and analyzing from concepts, theories, principles of Buddhism, documents and related research; and in-depth interviews with a structured interview form to validate language clarity and completeness, academic suitability through the advisors and then presented to five experts/person by presenting of Index of Item Objective Congruence (IOC) with research objectives. Every question had an IOC at the value between 0.8-1, which was considered an effective questionnaire for every question to collect the data from the population and sample Key Informants used purposive sampling consisted of 3 experts in Buddhism and

Buddhist Psychology including 3 experts of Psychology and Buddhist Psychology and also including the 14 leaders in network Organization as in a total of 20 key informants/persons.

The results of the research were as follows:

1. Leaders in network business organizations can apply the Sangkhawattthu 4 principles, consisting of Dāna, Piyavacā, Atthacariyā, and Samānattatā and including Itthipāda 4 principles, namely Chanda (intention), Viriya (effort), Citta (consciousness), and Vimamsa (investigation), that as the key components of Dhamma for the characteristics of strategic leadership qualities used as the model strategy for man management and the management in a network business organization to be achieved successfully, the reward benefits according to the business plan are limitless and are able to meet the needs of life followed the Maslow's hierarchy of needs theory, and leaders in network business organizations conducting business by adopting strategic concepts and behaviorism theory Motivation vision learning skills communication It is a joint strategy in creating model strategic leadership qualities to manage people in the organization to achieve goals.

2. The characteristics of strategic leadership according to Buddhist psychology in network business organizations as the ready leadership qualities concerned: (2.1) Personality; be a person having both body and mind comply with Dharma principles leading to life and business. To be a role model for use as an important strategy in business operations. (2.2) Capability; be a moral, ethical, intellectual, and visionary person, manage the organization with the effective communication strategies. (2.3) Social skills: be a person in human relations, be a person having the ability to team up to participate in activities that promote the success of the system.

Keywords: Characteristics, Strategic Leadership, network business

บทนำ

ในยุคแห่งการปรับตัวภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และต่อเนื่องของโลกปัจจุบัน ทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและการสื่อสาร ล้วนเป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อองค์กร องค์กรจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อสร้างความอยู่รอดบนโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา รวมทั้งการแข่งขันเพื่อสร้างรายได้และพื้นที่ทางเศรษฐกิจขององค์กร บุคคลในองค์กรจำเป็นต้องช่วยกันผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลง มีความสามารถในการนำตนเองและบุคลากรในองค์กรให้ทำหน้าที่อย่างดีที่สุดโดยใช้กลยุทธ์ที่หลากหลาย ทั้งการสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพใช้แรงจูงใจ และแรงบันดาลใจ เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ที่ตั้งไว้ เบตตี (Betty S., 2005) กล่าวว่าภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ มีความสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กรที่ช่วยให้ผู้บริหารมองเห็นภาพรวมขององค์กรและสภาพภายนอกได้ชัดเจนขึ้น การสร้างแรงจูงใจให้ทีมในองค์กรประสบความสำเร็จ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุต.โต, 2552) การดำเนินการกลยุทธ์จะมีความลึกซึ้งในการวิเคราะห์ปัญหาในระดับที่ส่งผลต่ออนาคตขององค์กร การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการร่วมกันกับทฤษฎีจิตวิทยามาประยุกต์

เชื่อมโยงไปสู่ทักษะการเรียนรู้และการปฏิบัติเพื่อเป็นวัฒนธรรมองค์กรที่ดีมีคุณธรรมและจริยธรรม และผู้นำที่มีวิสัยทัศน์มองเห็นความสำคัญสามารถสร้างแรงบันดาลใจ (Motivations) ให้ผู้ตามได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกันด้วยความเชื่อมั่นและศรัทธาในหลักธรรม ซึ่งจะเป็นส่วนที่ช่วยลดปัญหาความขัดแย้งภายในองค์กร ได้มากขึ้นซึ่งหากเกิดความขัดแย้งในองค์กรธุรกิจเครือข่ายส่งผลต่อความเชื่อมั่นและลดระดับความสำเร็จได้ง่ายโดยเฉพาะผู้นำระดับเริ่มต้น ฉะนั้นการส่งเสริมด้วยการใช้หลักธรรมมาเป็นองค์ประกอบในการสร้างองค์กรรักษาองค์กรและพัฒนาองค์กรสำคัญอย่างยิ่ง

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา คุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในองค์กรธุรกิจเครือข่ายเป็นคุณลักษณะสำคัญที่ควรนำมาวิเคราะห์และบูรณาการด้วยหลักพุทธธรรม ใช้กับการบริหารบุคคลในองค์กรและบริหารงานของผู้นำในองค์กร เพื่อนำไปสู่การเติบโตแบบยั่งยืนขององค์กร คุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในองค์กรธุรกิจเครือข่ายจึงเป็นกลยุทธ์การสร้างผู้นำที่มีศักยภาพมีหลักการในการบริหารบุคคลในองค์กรและบริหารงานของผู้นำในองค์กรทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาคุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในองค์กรธุรกิจเครือข่าย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมและหลักจิตวิทยาเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในองค์กรธุรกิจเครือข่าย
2. เพื่อนำเสนอคุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามแนวพุทธจิตวิทยาในองค์กรธุรกิจเครือข่าย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “คุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามแนวพุทธจิตวิทยาในองค์กรธุรกิจเครือข่าย” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ศึกษาวิเคราะห์จากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ที่เป็นนักธุรกิจแอมเวย์ผู้ประสบความสำเร็จระดับแพลตตินั่มสองผู้สถาปนาขึ้นไปและดำรงคุณสมบัติ 5 ปีขึ้นไป ซึ่งมีคุณลักษณะทักษะความเป็นผู้นำในการสร้างแรงจูงใจ มีวิสัยทัศน์ ทักษะการเรียนรู้ และทักษะการสื่อสาร เป็นผู้นำต้นแบบ เป็นที่ยอมรับนับถือขององค์กรในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 14 คน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านพุทธศาสนา จำนวน 3 รูป/คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านจิตวิทยา จำนวน 3 รูป/คน เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลและคำตอบที่เป็นจริงและครอบคลุมประเด็นเนื้อหาสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาคุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามแนวพุทธจิตวิทยาในองค์กรธุรกิจเครือข่าย ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จึงได้ค้นคว้าข้อมูลทางด้านเอกสาร (Document Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาและรวบรวมข้อมูลโดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อมูลทางด้านเอกสาร(Documentary Research) ผู้วิจัยได้ค้นคว้าจากคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยหนังสือเอกสารทางวิชาการจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ข้อมูลจากเอกสารการพัฒนาผู้นำขององค์กร เอกสารงานวิจัยและตำราต่างๆรวมถึงแนวคิดทฤษฎีทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามแนวพุทธจิตวิทยาในองค์กรธุรกิจเครือข่าย

2. ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่สร้างขึ้นของคุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามแนวพุทธจิตวิทยาในองค์กรธุรกิจเครือข่าย โดยมีรายละเอียดขั้นตอนดังนี้

2.1 ร่างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างตามหลักการและแนวคิดคุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามแนวพุทธจิตวิทยาในองค์กรธุรกิจเครือข่าย นำแบบสัมภาษณ์ฉบับร่างตรวจสอบความตรงเชิงพินิจ (Face Validity) โดยอาจารย์ที่ปรึกษา และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมพิจารณา ตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วน เหมาะสมทางวิชาการ ความเหมาะสมจำนวนข้อคำถาม ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

2.2 นำแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขจากอาจารย์ที่ปรึกษา พร้อมโครงร่างฉบับย่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 รูป/ท่าน ตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้องโครงสร้างวัตถุประสงค์ (Index of item objective congruence: IOC) ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ และทุกข้อคำถามมีค่า IOC ที่มากกว่าหรือเท่ากับ 0.8 ซึ่งถือเป็นข้อคำถามที่ได้นำมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพทุกข้อคำถามเพื่อรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การเก็บรวบรวมข้อมูล 1) การเก็บข้อมูลทางด้านเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า เอกสาร หนังสือวารสาร สิ่งตีพิมพ์ บทความต่างๆ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย ทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามแนวพุทธจิตวิทยาในองค์กรธุรกิจเครือข่าย นอกจากนี้ยังรวบรวมเอกสารทางบริษัท กฎระเบียบจรรยาบรรณ เป็นต้น 2) การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยเลือกที่จะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยมีการกำหนดประเด็นที่ชัดเจนและรูปแบบการสัมภาษณ์ใช้ลักษณะเป็นกันเองไม่ขี้น่า เป็นคำถามปลายเปิดผู้ถูกสัมภาษณ์มีอิสระในการให้คำตอบตามความคิดเห็นของตนเองและเสริมในเรื่องราวที่เกี่ยวข้องซึ่งผู้วิจัยต้องการที่จะยึดหยุ่นในด้านประเด็นและข้อคำถามสามารถปรับได้ตามความเหมาะสมกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 20 รูป/คน

3. การวิเคราะห์ข้อมูลและการตรวจสอบข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลทางด้านเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การตรวจสอบข้อมูลเทคนิคสามเส้า (Triangulation) โดยใช้การตรวจสอบ

สามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เป็นการตรวจสอบข้อมูลโดยนำข้อมูลทั้งในรูปแบบเอกสาร ผลการสัมภาษณ์ที่บันทึก เก็บรวบรวมมาได้จากแหล่งต่างๆที่มีความแตกต่างกันทั้งในด้านเวลาและสถานที่โดยตรวจสอบว่าข้อมูลเรื่องเดียวกันต่างสถานที่กันจะเหมือนกันหรือไม่และจากตัวบุคคลมาสรุปรวมเปรียบเทียบความสอดคล้องรวมทั้งเพิ่มเติมประเด็นที่สำคัญให้มีเนื้อหาสาระที่สมบูรณ์และครอบคลุมประเด็นวิเคราะห์ที่กำหนดจากนั้นนำผลการวิจัยสรุปเป็นข้อเสนอแนะ และนำเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องตามวัตถุประสงค์

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาคุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามแนวพุทธจิตวิทยาในองค์กรธุรกิจเครือข่าย ดังนี้

1. ผลการศึกษาหลักพุทธธรรมและหลักจิตวิทยาเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในองค์กรธุรกิจเครือข่าย พบว่า

1.1 หลักพุทธธรรม พบว่า ผู้นำที่ประสบความสำเร็จจะมีคุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ด้านหลักพุทธ เพื่อนำมาเป็นกลยุทธ์ในการบริหารตน บริหารคน บริหารงานให้บรรลุผลสำเร็จในองค์กรธุรกิจเครือข่ายเพื่อเป็นแบบอย่างให้กับองค์กรและเป็นผู้นำต้นแบบขององค์กรในการสร้างเครือข่ายผู้นำรุ่นต่อไป ดังนี้

1.1.1 หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นองค์ธรรมรวมที่นำมาปฏิบัติเป็นคุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์จาก 1. ทาน ด้วยการให้ความรู้ ความเข้าใจ ให้แนวคิด และทักษะประสบการณ์ในการสร้างธุรกิจให้คำปรึกษา ให้โอกาส ให้อภัย ให้ความรักกับบุคคลในองค์กร เสียสละเวลาในการช่วยเหลือให้บุคคลในองค์กรเกิดการพัฒนาในด้านทักษะและวิธีการดำเนินธุรกิจให้ประสบความสำเร็จ 2. ปิยวาจา พูดจาไพเราะ เชิงบวกด้วยภาษากาย และภาษาใจ เพื่อสร้างสายสัมพันธ์และความสามัคคีในองค์กร สร้างกำลังใจซึ่งกันและกัน ด้วยการชื่นชม ยกย่อง ให้เกียรติ และยอมรับ 3. อตถจริยา สงเคราะห์และอาสาช่วยเหลือให้บุคคลในองค์กรสามารถมีความรู้ความเข้าใจและมีทักษะประสบการณ์ในการดำเนินธุรกิจเป็นด้วยตัวเองและสามารถถ่ายทอดให้องค์กรด้วยหลักปฏิบัติได้ 4. สมานัตตตา การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย เหมาะสมด้วยการเป็นผู้นำต้นแบบที่ประสบความสำเร็จผลประโยชน์ ทางรางวัลตามแผนธุรกิจ ถูกต้องตามกฎหมายบรรณธุรกิจและถูกต้องคุณธรรมและจริยธรรม

1.1.2 หลักอิทธิบาท 4 เป็นองค์ธรรมรวมที่นำมาปฏิบัติเป็นคุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ 1. ฉันทะ ความพอใจในงานที่เลือกทำและรักในงานที่ทำ เกิดจากการมีความรู้ความเข้าใจในแนวคิดและปณิธานในการเป็นหุ้นส่วนของบริษัท และเห็นคุณค่ามีความลึกซึ้งทางผลลัพธ์ของงานที่เลือกต่อตัวเอง ต่อครอบครัว ต่อสังคม ต่อสิ่งแวดล้อมในระดับประเทศและระดับโลก เกิดการวางแผนในการดำเนินธุรกิจให้ประสบความสำเร็จทั้งส่วนตัวและบุคคลในองค์กร 2. วิริยะ ความมุ่งมั่น อุตุน พยายามในแผนการดำเนินธุรกิจให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีสติปัญญาในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคหากมีฉันทะ แต่ขาดวิริยะก็ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ 3. จิตตะ คือ ความตั้งใจ จดจ่อจริงจังกับเป้าหมายกล้าแลก กล้าลุยกล้าตัดสินใจในทิศทางที่ส่งผลต่อความสำเร็จโดยไม่ผิด ศีลธรรมและจรรยาบรรณทางธุรกิจ 4. วิมังสา คือ การตรวจตรา ประเมินผลการดำเนินธุรกิจเป็นกุญแจสำคัญในการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาความก้าวหน้าของระบบองค์กรให้ทันยุคสมัยและสามารถเข้าถึงการใช้เครื่องมือบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลการนำเสนอคุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามแนวพุทธจิตวิทยาในองค์กรธุรกิจเครือข่าย พบว่า ผู้นำที่ประสบความสำเร็จจะมีคุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ด้านจิตวิทยาเพื่อนำมาเป็นกลยุทธ์ในการบริหารตน บริหารคน บริหารงานให้บรรลุผลสำเร็จในองค์กรธุรกิจเครือข่ายเพื่อเป็นแบบอย่างให้กับองค์กรและเป็นผู้นำต้นแบบขององค์กรในการสร้างเครือข่ายผู้นำรุ่นต่อไป ดังนี้

2.1 ด้านการสร้างแรงจูงใจ (Motivation) เพื่อให้บุคคลในองค์กรเกิดพลังกาย และพลังใจตั้งศักยภาพที่ไร้ขีดจำกัดเพื่อสร้างความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจ และประสบความสำเร็จในชีวิตที่สมดุลได้ผลประโยชน์ทางรางวัลตามแผนธุรกิจสอดคล้องกับทฤษฎีลำดับความต้องการพื้นฐานของชีวิต 5 ขั้นของมาสโลว์ ซึ่งความรู้ ความเข้าใจ แนวคิด ทักษะและประสบการณ์ในการสร้างความสำเร็จจากแบบอย่างของผู้นำต้นแบบซึ่งเป็นกลยุทธ์สำคัญในการสร้างแรงจูงใจในเครือข่ายองค์กร ด้วยวิธี “ความสำเร็จสร้างความสำเร็จ”

2.2 ด้านวิสัยทัศน์ (vision) เพื่อให้ผู้นำและบุคคลในองค์กรมองเห็นโอกาส ความสำเร็จของการดำเนินธุรกิจจากแผนธุรกิจที่ไร้ขีดจำกัด และนวัตกรรมสินค้าที่ตอบโจทย์คุณภาพชีวิตทั้งระยะสั้น และระยะยาว โดยใช้ความสามารถเปลี่ยนจากวิสัยทัศน์เป็นความจริงด้วยการใช้เครื่องมือการดำเนินธุรกิจจากระบบองค์กรที่ทันยุคสมัย เห็นโอกาส เข้าใจปัญหา และอุปสรรคกล้าปรึกษาและหาวิธีแก้ไข วิสัยทัศน์จึงเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญของคุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในองค์กรธุรกิจเครือข่ายในการบริหารคนและบริหารงาน

2.3 ด้านทักษะการเรียนรู้ (Learning skills) เป็นกลยุทธ์สำคัญในการสร้างเครือข่ายองค์กร การพัฒนาผู้นำ การรักษานำและบุคคลในองค์กรให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ แนวคิดทักษะและประสบการณ์ของการดำเนินธุรกิจในช่วง สร้างตัวเอง สร้างทีม สร้างธุรกิจ ด้วยการถ่ายทอดทักษะระบบการเรียนรู้เป็นวัฒนธรรมองค์กร ที่ส่งเสริมโอกาสประสบความสำเร็จเป็นผู้นำต้นแบบขององค์กรในด้านทักษะการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องทุกรูปแบบจนเป็นอุปนิสัยซึ่งส่งผลต่อความก้าวหน้าในการดำเนินธุรกิจ

2.4 ด้านการสื่อสาร (Communication) เพื่อเป็นเครื่องมือให้ผู้นำและบุคคลในองค์กรได้ขับเคลื่อนงานให้ทันยุคสมัย ทันเหตุการณ์ ถ่ายทอดระบบการสร้างธุรกิจตรงกันและเพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างความสัมพันธ์ของระบบทีมในเครือข่ายองค์กรในการดำเนินธุรกิจ การเข้าถึงและเข้าใจ การใช้เครื่องมือสื่อสารในระบบ Plat form online ต่างๆจะช่วยส่งเสริมโอกาส ขับเคลื่อนบุคคลในองค์กรให้ก้าวผ่านปัญหาอุปสรรค สามารถพัฒนาความก้าวหน้าและสำเร็จ ฝ่าวิกฤติในยุคของการเปลี่ยนแปลงแบบรวดเร็ว (Disruption) ได้สะดวกมากขึ้น การสื่อสารจึงเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญของคุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่า หลักพุทธธรรมและหลักจิตวิทยาเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในองค์กรธุรกิจเครือข่าย ดังนี้

หลักพุทธธรรม : หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นองค์ธรรมรวมที่นำมาปฏิบัติเป็นคุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์จาก 1. ทาน ด้วยการให้ความรู้ ความเข้าใจ ให้แนวคิด ให้อภัย ให้ความรักกับบุคคลในองค์กร 2. ปิยวาจา พูดจาเชิงบวก เพื่อสร้างมิตรภาพและความสามัคคีในองค์กร 3. อตถจริยา สงเคราะห์ ช่วยเหลือให้บุคคลในองค์กรสามารถมีความรู้ ความเข้าใจและมีทักษะประสบการณ์ในการดำเนินธุรกิจเป็นด้วยตัวเองและสามารถถ่ายทอดให้องค์กรด้วยหลักปฏิบัติได้ 4. สมานัตตตา การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย เหมาะสมด้วยการเป็นผู้นำต้นแบบที่ประสบความสำเร็จผลประโยชน์ มีคุณธรรมและจริยธรรม หลักอิทธิบาท 4 เป็นองค์ธรรมรวมที่นำมาปฏิบัติเป็นคุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ 1. ฉันทะความพอใจในงานที่เลือกทำและรักในงานที่ทำ 2. วิริยะ ความมุ่งมั่น อดทน พยายามในแผนการดำเนินธุรกิจให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีสติปัญญา 3. จิตตะ คือความตั้งใจ จดจ่อจริงจังกับเป้าหมาย

กล้าแลก กล้าลุย กล้าตัดสินใจในทิศทางที่ส่งผลต่อความสำเร็จโดยไม่ผิด ศีลธรรมและจรรยาบรรณทางธุรกิจ 4. วิมังสา คือการตรวจตรา ประเมินผลการดำเนินธุรกิจเป็นกุญแจสำคัญในการปรับปรุง แก้ไขพัฒนาความก้าวหน้าของระบบองค์กรให้ทันยุคสมัยและสามารถเข้าถึงการใช้เครื่องมือบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ ที่นำมาปฏิบัติเป็นคุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จจะมีคุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ด้านหลักพุทธ เพื่อนำมาเป็นกลยุทธ์ในการบริหารตน บริหารคน บริหารงานให้บรรลุผลสำเร็จในองค์กรธุรกิจเครือข่ายเพื่อเป็นแบบอย่างให้กับองค์กรและเป็นผู้นำต้นแบบขององค์กรในการสร้างเครือข่ายผู้นำรุ่นต่อไป

คุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามแนวพุทธจิตวิทยาในองค์กรธุรกิจเครือข่ายคือ การเป็นผู้นำที่มีความพร้อม ได้แก่

1. ด้านบุคลิกภาพ ทั้งกาย วาจาและใจมีหลักธรรมนำชีวิตและธุรกิจ เป็นผู้นำต้นแบบใช้เป็นกลยุทธ์สำคัญในการดำเนินธุรกิจ
2. ด้านความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม มีสติปัญญา มีทักษะด้านการสร้างแรงจูงใจ มีวิสัยทัศน์ มีทักษะการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องใช้กลยุทธ์ด้านการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพในการบริหารองค์กร
3. ทักษะด้านสังคม มีมนุษยสัมพันธ์ มีความสามารถในการรวมทีมเพื่อร่วมกิจกรรมส่งเสริมความสำเร็จของระบบงานในองค์กร

คุณลักษณะของผู้นำที่ประสบความสำเร็จในองค์กรธุรกิจเครือข่ายเกิดจากกลยุทธ์ในการบริหารตน การบริหารคนและการบริหารงานให้บรรลุเป้าหมาย (Goal) ซึ่งต้องบูรณาการ กลยุทธ์ร่วมกันทั้งด้านหลักพุทธและด้านหลักจิตวิทยานำมาพัฒนาบุคคลในองค์กรให้เป็นคุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำต้นแบบใช้เป็นกลยุทธ์บริหารองค์กรธุรกิจเครือข่าย ดังนี้

1. การบริหารตน ด้วยการสร้างคุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามแนวพุทธจิตวิทยาในองค์กรธุรกิจเครือข่าย เพื่อบริหารองค์กรให้บรรลุผลสำเร็จ มีความกระตือรือร้น และกระฉับกระเฉงในการทำงานจะต้องรู้สีกว้างานที่ตนกำลังดำเนินการอยู่นั้นมีทางสำเร็จมีเป้าหมายที่เด่นชัด มีอุดมการณ์ที่มั่นคง มีศรัทธา และความเชื่อมั่นต่อความสำเร็จสูงโดยมีคุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ดังนี้

1.1 กลยุทธ์หลักสังคหวัตถุ 4 นำหลักธรรมมาสร้างอุปนิสัยผู้ประสบความสำเร็จในองค์กรธุรกิจเครือข่ายเริ่มจากการสร้างตัวเองคือวงกลมแรก (Fist circle) การบริหารตัวเอง (Self-management) ด้วย ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา เพื่อเป็นแบบอย่างให้กับบุคคลในเครือข่ายสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูประกาศธรรมาภิรักษ์ (จันเชียด, 2561) ได้ศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายัญญิ เขต 1 พบว่า แนวทางในการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน พบว่า มีดังนี้ 1) ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักทาน ผู้บริหารควรส่งเสริมบุคลากร โดยจัดให้มีสวัสดิการด้านต่าง ๆ อย่างพึงพอใจ 2) ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักปิยวาจา ควรใช้คำพูดที่ก่อให้เกิดความรักความสามัคคี ให้กำลังใจ ไม่ใช่คำพูดส่อเสียด หรือคำกล่าวที่เพ้อเจ้อ 3) ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักอตถจริยา ควรบำเพ็ญประโยชน์ช่วยเหลือผู้อื่นเสมอตามโอกาสสมควร 4) ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักสมานัตตตา ควรมีการกำหนดปฏิทินการปฏิบัติงาน

1.2 กลยุทธ์อิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่นำมาบริหารตัวเองให้บรรลุผลสำเร็จในการดำเนินธุรกิจ ด้วยหลัก ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสาเพื่อเป็นผู้นำที่ประสบความสำเร็จเป็นคุณลักษณะผู้นำต้นแบบในองค์กรธุรกิจเครือข่ายซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาบรรจง ตีสรโณ (ศรีสุข, 2560) ได้ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรม 4 ในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนปริยัติคุณรสวิทยา อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ของสถานศึกษาเพื่อให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ ผลการศึกษาพบว่า อิทธิบาทธรรม 4 เป็นหลักธรรมที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในด้านต่าง ๆ ได้มากมาย เช่นการปฏิบัติธรรม การทำงาน การจัดการเรียนการสอนหนังสือหรือในการดำเนินชีวิต

1.3 กลยุทธ์ด้านการสร้างแรงจูงใจ (Motivation) เป็นผู้นำที่มีแรงจูงใจมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะประสบความสำเร็จมีพลังอย่างมาก และมีความมุ่งมั่นที่จะเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ เป็นผู้นำที่ประสบความสำเร็จด้านชีวิตและด้านธุรกิจซึ่งมีระดับความสำเร็จตามแผนธุรกิจได้ผลประโยชน์ทางรางวัลสอดคล้องกับทฤษฎีลำดับความต้องการ 5 ขั้นของมาสโลว์ดังนี้ 1. ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological needs) 2. ความต้องการความปลอดภัย (Safety needs) 3. ความต้องการทางด้านสังคม (Social or Belonging needs) 4. ความต้องการได้รับความนับถือยกย่อง (Esteem needs) 5. ความ

ต้องการที่จะเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง (Self-actualization needs) ซึ่งคุณลักษณะผู้นำที่ประสบความสำเร็จจะเป็นแรงบันดาลใจให้บุคคลในองค์กรขับเคลื่อนความฝันและศักยภาพที่ไร้ขีดจำกัดดำเนินธุรกิจบรรลุเป้าหมาย

1.4 กลยุทธ์ด้านวิสัยทัศน์ (vision) คนที่จะประสบความสำเร็จในธุรกิจเครือข่ายได้จะต้องเข้าใจและมองเห็นพลังที่แท้จริงของธุรกิจนี้ได้ ฉะนั้นวิสัยทัศน์จึงเป็นกลยุทธ์ที่ผู้นำใช้บริหารตัวเองเพื่อบริหารเครือข่ายผู้บริโภคและเครือข่ายผู้นำผ่านวิสัยทัศน์ของบริษัทที่มี ปรัชญา แนวคิด แผนธุรกิจที่ไร้ขีดจำกัด มาตรฐานคุณภาพสินค้า ความเป็นหุ้นส่วน ความทันสมัยของระบบในการสร้างธุรกิจที่ไม่เสี่ยง สามารถเติบโตได้ในยุคปัจจุบันและอนาคต

1.5 กลยุทธ์ด้านทักษะการเรียนรู้ (Learning skills) ผู้นำต้องพัฒนาตัวเองเป็นแบบอย่างการสร้างทักษะการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอมีความสำคัญยิ่ง เพราะทักษะ การเรียนรู้เป็นกลไกหลักในการพัฒนาเพื่อสร้างเครือข่ายองค์กรในด้าน ความรู้ความเข้าใจแนวคิดทักษะประสบการณ์ การดำเนินธุรกิจ ด้านการขาย (selling) การสปอนเซอร์ (Sponser) การบริการ (Service) และการจัดประชุม (Meeting) เพื่อพัฒนาองค์กรและเพิ่มจำนวนสมาชิกและนักธุรกิจเครือข่ายรายใหม่และผู้นำรายใหม่ให้ประสบผลสำเร็จตามแผนธุรกิจ จากทฤษฎีพฤติกรรมนิยม (Behavioral Theory) เชื่อว่าพฤติกรรมทุกอย่างเกิดขึ้นโดยการเรียนรู้ สังเกตได้ และเป็นพฤติกรรมของผลรวมจากการเรียนรู้ ทักษะการเรียนรู้จึงเป็นกลยุทธ์สำคัญขององค์กรธุรกิจเครือข่ายและใช้วิธี ผู้นำทำให้ดู (Learning by doing) ด้วยการสร้างตัวเอง สร้างทีมและทีมสร้างธุรกิจ

1.6 กลยุทธ์ด้านการสื่อสาร (communication) ผู้นำต้องบริหารตัวเองให้มีทักษะและความสามารถในการใช้กลยุทธ์การสื่อสาร ง่าย ชัดเจน เป็นจริง สู่องค์กรทั้งสายลึกและสายกว้างของเครือข่ายองค์กรด้วยภาษากายและภาษาใจด้วยการนำองค์ธรรมรวมของหลักสังคหวัตถุ 4 มาเป็นกลยุทธ์ในการสื่อสารเชิงบวก แบบรวดเร็ว แม่นยำ ตรงประเด็น ทันเหตุการณ์ด้วยเครื่องมือที่ทันสมัย ความสำเร็จของบุคคลในองค์กรจะเร็วหรือช้า สำเร็จน้อยหรือสำเร็จมาก ทักษะด้านการสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญเข้าถึงระบบ platform online ต่าง ๆ เพื่อถ่ายทอดระบบการสร้างธุรกิจตรงกันและเป็นเครื่องมือในการสร้างความสัมพันธ์ของระบบทีมในเครือข่ายองค์กรให้มีประสิทธิภาพซึ่งปัจจุบันผู้นำได้จัดระบบการดำเนินธุรกิจผ่านระบบ Applications ต่าง ๆ เช่น Zoom online สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย สะดวก ประหยัดต้นทุน ทั้งด้านเงินทุน ด้านเวลา และสามารถเพิ่มจำนวนครั้งและจำนวนคนในการเข้าเรียนรู้ร่วมกันได้มากขึ้น

2. การบริหารคน คุณลักษณะของธุรกิจเครือข่ายเป็นธุรกิจอิสระ ไม่มีข้อกำหนดบังคับให้บุคคลทำงาน ทุกคนมีโอกาสเท่ากัน สามารถกำหนดความสำเร็จได้ด้วยตัวเอง จากผลประโยชน์ทางรางวัลด้วยแผนการตลาดของธุรกิจเครือข่าย กลยุทธ์สำคัญในการบริหารบุคคลในองค์กร คือ กลยุทธ์การเป็นผู้นำต้นแบบตามแนวพุทธจิตวิทยา เพื่อให้ผู้นำและบุคคลในองค์กรประสบความสำเร็จแบบยั่งยืน ถูกต้องตามกฎหมายบรรณของธุรกิจและถูกต้องด้านคุณธรรม และจริยธรรม ประสบความสำเร็จในชีวิตที่สมดุลตามหลักสังคัตถุ 4 และอิทธิบาท 4 สอดคล้องกับทฤษฎีลำดับความต้องการ 5 ขั้นของมาสโลว์ ใช้เป็นกลยุทธ์บริหารบุคคลในองค์กรธุรกิจเครือข่ายได้ปฏิบัติตาม และเกิดความเชื่อมั่น ถ้ายทอดเป็นวัฒนธรรมของการสร้างผู้นำรุ่นต่อไป

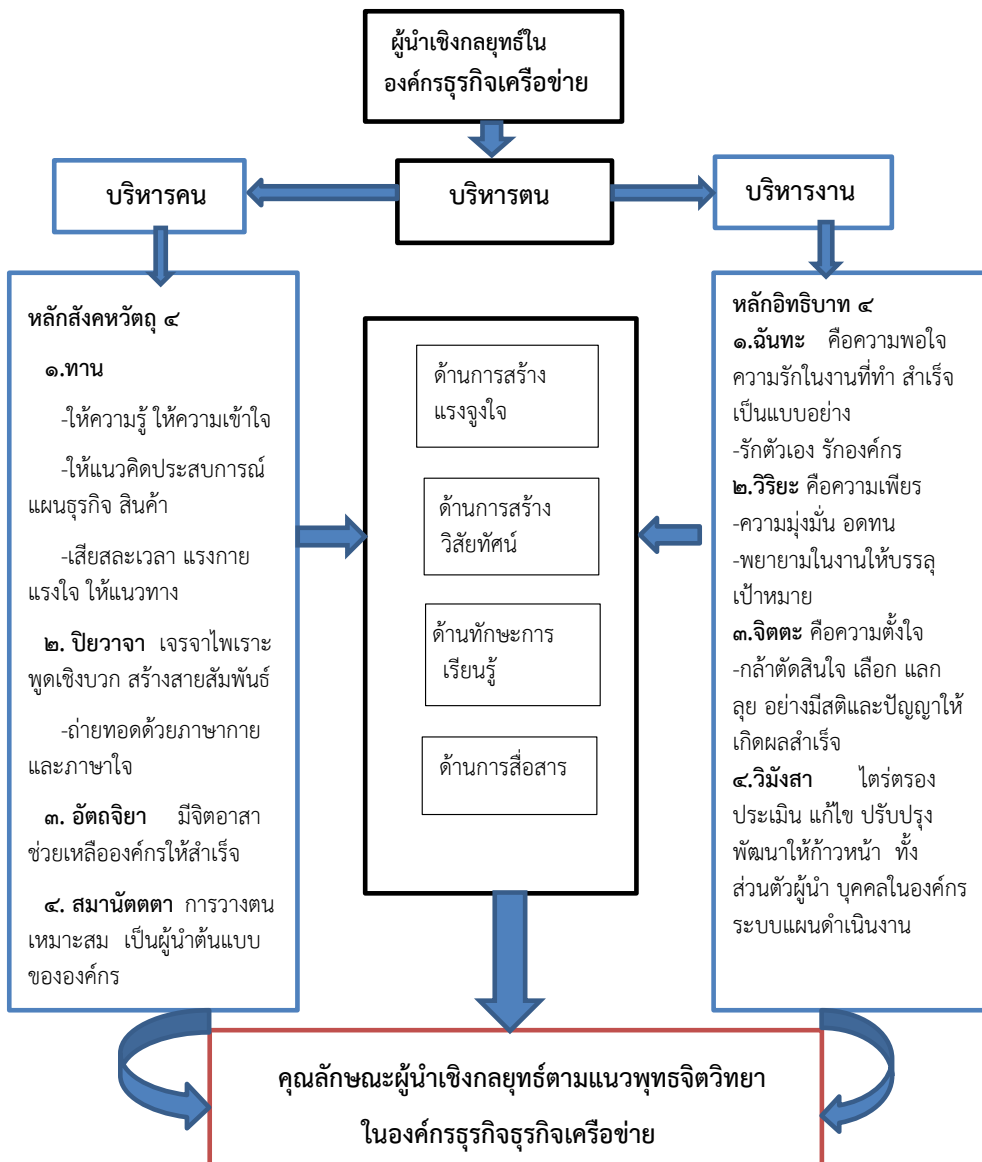
3. การบริหารงาน งานของนักธุรกิจเครือข่ายคือสร้างจำนวนเครือข่ายผู้บริโภคและพัฒนาจำนวนผู้นำให้ประสบความสำเร็จเพื่อให้เกิดผลประโยชน์ทางรางวัลตามระดับความสำเร็จของแผนธุรกิจ ดังนั้นการบริหารงานแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

3.1 สร้างเครือข่ายผู้บริโภค เพื่อให้เกิดยอดขายธุรกิจ ด้วยวิธีดังนี้ 1. การขาย (Selling) ใช้วิธีใช้ดีบอกต่อ 2. การสปอนเซอร์ (Sponsor) การให้การสปอนเซอร์สมาชิกรายใหม่และนักธุรกิจรายใหม่ 3. การบริการ (Service) บริการให้ความรู้ข้อมูลข่าวสารทั้งด้านสินค้าและด้านธุรกิจ 4. การจัดประชุม (Meeting) เพื่อให้ความรู้ แนวคิด ทักษะ ประสบการณ์ด้านสินค้า ด้านธุรกิจ ด้านความเป็นผู้นำ

3.2 การสร้างเครือข่ายผู้นำ ด้วยการพัฒนาผู้นำให้มีคุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามแนวพุทธจิตวิทยา เป็นผู้นำต้นแบบและถ่ายทอดเป็นวัฒนธรรมในการสร้างผู้นำรุ่นต่อไปซึ่ง จากทฤษฎีพฤติกรรมนิยม (Behavioral Theory) เชื่อว่าพฤติกรรมทุกอย่างเกิดขึ้นโดยการเรียนรู้ สังเกตได้ และเป็นพฤติกรรมของผลรวมจากการเรียนรู้ ทักษะการเรียนรู้จึงเป็นกลยุทธ์สำคัญขององค์กรธุรกิจเครือข่ายใช้ในการพัฒนาผู้นำโดยใช้วิธีผู้นำทำให้อู (Learning by doing) เป็นต้นแบบ ด้วยการสร้างตัวเอง สร้างทีม และทีมสร้างธุรกิจ เป็นหลักการบริหารงานบุคคลในองค์กรธุรกิจเครือข่าย

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพแสดงองค์ความรู้ที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล
คุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามแนวพุทธจิตวิทยาในองค์กรธุรกิจเครือข่าย

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. การใช้ทักษะเชิงกลยุทธ์ของผู้นำในการบริหารบุคคลและบริหารงานในองค์กรให้มีคุณลักษณะผู้นำที่ประสบความสำเร็จแตกต่างกันทั้งด้านจำนวนผู้นำและคุณลักษณะผู้นำจากการศึกษาวิจัยพบว่าผู้นำที่ประสบความสำเร็จระดับสูงและมั่นคงสูงมีคุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่เหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน คือ การนำหลักพุทธธรรมมาเป็นกลยุทธ์หลักในการปฏิบัติตนซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ในระดับนโยบายกับบุคคลได้ทุกหน่วยงาน ซึ่งควรศึกษารายละเอียดกลยุทธ์เพิ่มเติมการนำหลักพุทธธรรมและหลักจิตวิทยามาประยุกต์ใช้
2. คุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามพุทธจิตวิทยาในองค์กรธุรกิจเครือข่าย เป็นคุณลักษณะผู้นำที่มีความพร้อมทั้งด้านบุคลิกภาพ ด้านความสามารถ และมีทักษะทางด้านสังคม มีจิตสำนึกที่ดีต่อการให้คำปรึกษา ส่วนตัว ครอบครัว และสังคม เป็นผู้นำต้นแบบที่ดีขององค์กรที่ควรศึกษารายละเอียดเพิ่มเติม ด้านความคิด นิสัย พฤติกรรม และทักษะประสบการณ์ การเป็นแบบอย่างขององค์กรที่ดี

รายการอ้างอิง

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2552). *พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ* (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูประกาศธรรมาภิรักษ์ (จันเชียด). (2561). *ศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชัยภูมิ* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย : พระนครศรีอยุธยา.
- พระมหาบรรจง ดิสรโณ (ศรีสุข). (2560). *ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรม 4 ในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนปริยัติคุณรสวิทยา อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ของสถานศึกษาเพื่อให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย : พระนครศรีอยุธยา.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Betty Smith Williams. (2005). *A Lesson in Strategic Leadership for Service. Nurse Leader*.